

blott 11 R:dr 62 öre, den 1 November 1867 ökats till 4,487 R:dr 40 öre och att, vid jämförelse med länets markegång å spanmål, ränteersättningsfonden, med beräkning af räntefoten till fem å sex procent, synes inom icke aflägsen tid närma sig det belopp, vid hvars uppnående frågan om räntornas godtgörande till Statsverket eller kontraktets upphörande bör afgöras;

hvilket allt Stats-Utskottet ansett sig böra till Riksdagens kännedom meddela.

Stockholm den 22 Februari 1869.

På Utskottets vägnar:

Arr. Fr:son Possé.

N:o 27.

Ank. till Riksd. Kansli d. 22 Febr. 1869, kl. 5 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion, angående befrielse för s. k. hästhemman från utgörande af dagsverken till boställsinnehafvare vid Skånska Dragon-regementet. (I. A.)

Uti en inom Riksdagens Andra Kammare väckt och till Stats-Utskottet remitterad motion (N:o 284) har Herr *Per Nilsson* från Christianstads län anfört, hurusom, vid upprättandet af indelningsverket för Södra Skånska Kavalleriet eller det nuvarande Skånska Dragon-regementet, räntorna från vissa gårdar, kallade hästhemman, blifvit anslagna till befälets aflöning, men att en stor del af dessa hemman, nemligen alla sådana, som voro belägna inom 2 mil från närmaste boställe, dessutom fått sig ålagdt att till dessa boställen utgöra dagsverken emot en ersättning af allenast 8 öre silfvermynt för hvarje öke- och 4 öre samma mynt för hvarje drängedagsverke. Denna ersättning, som efter den tidens myntvärde någorlunda motsvarade dagsverksprisen, vore numera nästan utan allt värde, då den, efter vanlig evalvering, endast uppginge till respektive 12 och 6 öre riksmünt. Dessa hemman hade således i förhållande till andra blifvit hårdt betungade, hvilket föranledt flerfaldiga klagomål, utan att

dock någon bestämd rättelse kunnat vinnas. Vål hade Kongl. Kammar-kollegium uti utslag den 8 April 1867, hvaraf styrkt afskrift motionen bifogades, förklarad, att en hästhemmansåbo, som erlagt hemmansräntan, icke vore pliktig att jemväl dagsverken för samma tid utgöra, men Landshöfdinge-embetet i Christianstads län hade likväl sedermera uti utslag den 27 Juni 1868, hvaraf afskrift äfven vore motionen bilagd, visserligen frikämt en åbo å ett dylikt hemman från erläggande till boställsinnehafvaren af fordrad ersättning för dagsverksskyldighet under ett år, men derjemte ålagt åboen att för nästpåföljande år utgifva en sådan ersättning efter ortens markegångspris, endast med ofvannämnda obetydliga afdrag. Under sådana förhållanden syntes det motionären vara af behovet högt påkalladt, att någon rättelse härutinnan måtte ske, och han har för ernående deraf föreslagit, att alla hästhemman, som erlade löningsränta till Skånska Dragon-regementet, måtte befrias från skyldigheten att derjemte utgöra dagsverken till boställsinnehafvarne.

Enligt hvad Utskottet inhemtat, grundar sig ifrågavarande dagsverksskyldighet på "Kongl. Maj:ts Reglement och Förordning, hvarefter Officerarne och Rustnings Hållarne sampt Allmogen i Skåne, vid de Milicen anslagne Hemmans Häfd och nyttjande sig skola regulera och rätta" af den 7 November 1695, uti hvars 5:te punkt, bland annat, förekommer följande stadgande: "Och skola alla Bönder, så Skatte som Chrono, hvilka någon Officerare äro anslagne, och intet boo öfver 2 mijl från des Boställe, vara skyldige, enär Officeraren det begiär, värckeligen at utgöra Dagsvärcken till berörde Boställen, nemlig af hvar helt hemman 6 öke och 12 drängedagsvärcken årligen, och så proportionaliter af de mindre, hvaremot Bonden uti des Utlager skall blifva af Officeraren godtgjordt och kortadt för hvar Öke Dagsvärcke 8 öre och för hvar Dränge Dagsvärcke 4 öre Silfvermynt. Men om Officeraren icke behöfver Bondens Dagsvärcken sielf, så må han icke försällia dem till någon annan". Utskottet har äfven förskaffat sig kannedom om det af motionären åberopade Kongl. Kammar-kollegii utslag, hvilket af motionären blifvit ofullständigt afskrifvet, och deraf inhemtat, att sedan Landshöfdinge-embetet i Christianstads län, genom utslag den 8 September 1866, på anförda skäl ålagt en åbo å ett hästhemman ej mindre att derefter årligen efter behörig budning till ett boställe utgöra 1 ½ öke- och 3 drängedagsverken, mot det honom i hans utlagor af boställsinnehafvaren blefve godtgjordt och kortadt för 1 ½ ökedagsverke 18 öre och för 3 drängedagsverken likaledes 18 öre, eller tillsammans 36 öre riksmünt, än äfven att för åren 1861—1865 till boställsinnehafvaren utgifva ersättning för lika antal dagsverken hvarje af nyssnämnda 5 år efter hvarterda årets markegångspris, dock med afdrag af 36 öre för hvarje år; så hade Kongl. Kammar-kollegium, enär styrkt vore att de å åboens hemmansdel belöpande hemmansräntor blifvit för åren 1863—1865 till fulla erlagda, hvaraf följde att han icke vore pliktig att jemväl dagsverken för samma tid utgöra, ogillat Landshöfdinge-embetets utslag i denna del, hvaremot samma utslag, hvad den kommande tiden anginge, såsom lagligen grundadt fastställdes. Det af
motionären

motionären åberopade, af Landshöfdinge-embetet sedermera under den 27 Juni 1868 i annat mål meddelade utslag finnes till alla delar öfverensstämma med Kongl. Kammar-kollegii nyssomförmälda domslut. Ehuru den anledning, som blifvit framställd för motionens väckande, således icke förtjenar vidare afseende, synes dock sjelfva saken vara värd icke så ringa uppmärksamhet. Redan vid 1809 och 1810 årens riksdag fattades af Rikets Ständer det beslut, att allmogens dagsverkskyldigheter till de Kronan behållna kungsgårdar och kronolägenheter skulle upphöra att in natura utgöras, när dåvarande arrendekontrakt löpte till ända, emot det att i stället lösen för dessa dagsverksskyldigheter efter markegång till Statsverket erlades, och detta beslut blef genom Kongl. Brevet den 3 December 1812 till verkställighet befordradt. Vid tillämpningen häraf uppstod emellertid skiljaktighet emellan sådana hemman, som voro dagsverksskyldige till Kronans nyssnämnda egendomar, och dem, hvilka till boställen och indelningshafvare vore anslagna. Staten har sedermera vid flera tillfällen trädt emellan för afskaffande af hofveri-, eller den något obestämda arbetsskyldigheten till åtskilliga såsom boställen anslagna kungsgårdar i Christianstads och Malmöhus län, och Rikets Ständer hafva ofta uttalat den åsigt, att hofveri- eller dagsverksskyldighet in natura borde upphöra. I öfverensstämmelse med denna åsigt, finner äfven nuvarande Stats-Utskott billigheten kräfva, att de så kallade hästhemmanen från ifrågavarande dagsverksskyldighet in natura befriades, på det deras innehafvare må beredas likställighet med dem, som varit dagsverksskyldige till Kronan behållna kungsgårdar och kronolägenheter eller genom Statens mellankomst eljest vunnit befrielse från hofveri- eller arbetsskyldighet. Då emellertid Riksdagen, i sammanhang med antagande af förändrade grunder för försvarsverkets ordnande, för sin del beslutat (se Riksdagens underdåniga skrifvelse den 13 Maj 1867), att alla till aflöning åt den indelta arméens befäl och tjenstemän anslagna boställen och räntor m. m. skulle ingå till Statsverket i den mån sådant författningensligt kan ske, samt, derest detta beslut kommer att träda i verkställighet, hästhemmanens befriande från arbetsskyldighet torde, utan någon sådan åtgärd, som under nuvarande förhållanden erfordrades, blifva en följd af de beslut, som redan vid 1809 och 1810 årens riksdagar i ämnet fattades, hemställer Utskottet,

att motionärens framställning icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 22 Februari 1869.

På Utskottets vägnar:

Arv. Fr:son Posse.

Bih. till Riksd. Prot. 1869. 4 Saml. 1 Afd. 12 Häft.

Reservation:

af Herr A. W. Björck, hvilken yrkade, att Stats-Utskottet måtte tillstyrka Riksdagen, att uti underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t behagade vidtaga sådana åtgärder, att Rikets Ständers beslut om dagsverksskyldighetens allmänna upphörande måtte komma till tillämpning, äfven beträffande innehafvarne af de s. k. hästhemmanen i Skåne, och att Kongl. Maj:t täcktes låta uppgöra och till Riksdagen afgifva förslag om den ersättning, som för sådant fall må vara erforderlig, derest icke rättigheten att disponera de ifrågavarande dagsverken finnes kunna upphöra vid ombyten af boställsinnehafvare.